

Zorginnovatie in Vlaamse proeftuinen:

Losse eindjes:
Zorguitgaven van kwetsbare,
thuiswonende ouderen

2016

Belgian Ageing Studies

LIESBETH DE DONDER - BRAM FRET - BRITT MONDELAERS

Colofon

AZOB-partners:

Titel:

Losse eindjes: Zorguitgaven van kwetsbare, thuiswonende ouderen

Jaar van uitgave:

2016

Auteurs:

Liesbeth De Donder, Bram Fret, Britt Mondelaers (Vrije Universiteit Brussel, Agogische Wetenschappen – Belgian Ageing Studies)

In opdracht van:

DKV

In samenwerking met:

De projectorganisaties voor het organiseren van de focusgroepen en het rekruteren van de respondenten: EVA vzw, Lokaal Dienstencentrum Aksept Brabantwijk, Lokaal Dienstencentrum Chambéry Etterbeek, Maison BILOBA Huis, Regionaal Dienstencentrum Socialistische Mutualiteit Brabant (RDC) en Stad Antwerpen.

Met medewerking van:

Dank aan de talrijke ouderen voor hun medewerking in de enquête, de studenten 3e bachelor Agogische Wetenschappen VUB en de AZOB-partners voor de afname van de enquête.

Met steun van de
Vlaamse overheid

Vlaanderen
In Actie
Pact 2020

Inhoudstafel

1. Zorguitgaven van ouderen	4
1.1 Methodologie	4
1. Respondenten	4
2. Dataverzameling	5
3. Analyseprocedure.....	5
1.2 Resultaten	7
1. Steekproefbeschrijving: wie heeft er deelgenomen aan het onderzoek.....	7
2. Inkomsten : Grote diversiteit onder ouderen.....	7
3. Uitgaven: thuis wonen met zorgnoden kost geld.....	8
4. Zorguitgaven zijn meer dan enkel de medische kosten.....	9
5. Ouderen willen meer uitgeven aan basisgoederen, maar zijn financieel beperkt	10
6. 35% oudere deelnemers komen niet rond op het einde van de maand.....	10
7. Risicoprofielen	11
2. Steekproefbeschrijving	12
2.1 Socio-demografische kenmerken.....	12
2.2 Nationaliteit en herkomst.....	12
2.3 Leefsituatie.....	14
2.4 Gezondheidstoestand	15
2.5 Steekproefbeschrijving per vorm van dataverzameling.....	16
3. Inkomsten.....	17
4. Huishoudelijke uitgaven.....	19
4.1 Woonkosten per maand	19
4.2 Leefkosten per maand.....	19
4.3 Vrijetijdskosten per maand	20
4.4 Kosten medisch en verzorgingsmateriaal per maand.....	20
4.5 Kosten professionele hulp per maand	21
4.6 Kosten informele hulp per maand	22
4.7 Totale huishoudkosten per maand.....	23
4.8 Overschot of tekort op het einde van de maand?.....	23
4.9 Grote kosten huishouden <u>per jaar</u>	24
5. Waaraan zou men meer willen besteden?	25
5.1 Waaraan wil men meer uitgeven?	25
5.2 Wie wil meer uitgeven aan mantelzorg?.....	27
5.3 Wie wil meer uitgeven aan dagelijks winkelen?	28

6. Analyse van risicogroepen	29
6.1 Verschillen op vlak van inkomsten	30
6.2 Verschillen op vlak van totale uitgaven	31
6.3 Verschillen op vlak van uitgaven per categorie.....	32

1. Zorguitgaven van ouderen

In 2012 besliste de Vlaamse Regering, op initiatief van Minister Ingrid Lieten, bevoegd voor innovatie, om een oproep voor proeftuinen “Zorginnovatieruimte Vlaanderen” te lanceren om innovatie in de ouderenzorg te stimuleren en te faciliteren. Het platform “Actief Zorgzame Buurt (AZOB)” was één van de geselecteerde proeftuinplatformen. Het AZOB-platform omvatte projecten in drie stedelijke buurten: Schaarbeek (Brussel), Etterbeek (Brussel) en Oud-Merksem (Antwerpen).

De onderzoeksgroep *Belgian Ageing Studies* kreeg de opdracht van DKV-verzekering (één van de partners van het AZOB-platform) om de financiële draagkracht bij thuiswonende, zorgbehoevende ouderen te meten. Belangrijke doelen van het onderzoek waren:

- een zicht krijgen op alle uitgaven die met het thuis wonen gepaard gaan, en niet enkel de medische of zorguitgaven. Belangrijk was om ook de welzijns-, woon- en leefkosten in kaart te brengen.
- Extra aandacht geven aan dataverzameling bij kwetsbare ouderen. Dergelijke bevragingen zijn immers niet eenvoudig bij kwetsbare ouderen. Daardoor is er vaak geen goed beeld van hun situatie.

Er werd gekozen voor kwantitatief onderzoek waarbij ouderen gedurende een hele maand hun inkomsten en uitgaven bijhielden. Voorliggend rapport is het resultaat van dit onderzoek. Eerst wordt een verslag gegeven van de methodologie, daarna worden de hoofdresultaten besproken. Ten slotte worden alle analyse-tabellen meegegeven.

1.1 Methodologie

---

1. Respondenten

Om de kosten van het thuis wonen van ouderen met zorgnoden in kaart te brengen werden er 173 enquêtes afgenomen bij ouderen met zorgnoden. Ouderen werden in dit onderzoek gedefinieerd als 60-plussers.

De populatie van het onderzoek waren thuiswonende ouderen met zorgnoden in Vlaanderen en Brussel. Daarbij is er een selecte steekproef gebeurd. De deelnemers werden verzameld via drie verschillende kanalen, namelijk: 1) de verzekeringsmaatschappij DKV rekruteerde deelnemers bij zijn leden van de zorgverzekering, 2) binnen het AZOB project ‘Actief Zorgzame Buurt’ bevroegen professionals inwoners van de projectgebieden (Antwerpen, Brabantwijk, Etterbeek), en 3) 3^e bachelor studenten Agogische wetenschappen (VUB) namen enquêtes af in functie van het vak Agogisch Onderzoekspracticum. In totaal werden 173 bruikbare enquêtes afgenomen.

Tabel 1. Overzicht aandeel vragenlijsten afgenomen via de verschillende kanalen

Vragenlijst afgenomen door	%
Studenten 2015	26,6
Studenten 2016	27,7
DKV	14,5
AZOB-projecten in Brussel	16,1
AZOB-projecten in Antwerpen	15,0

2. Dataverzameling

Het doel van dit onderzoek was om een volledig overzicht te krijgen van de kosten die thuiswonende ouderen met zorgnoden hebben. Dit werd vertaald in een kwantitatief onderzoek, waarbij de inkomsten en uitgaven van het hele huishouden voor één maand in kaart werden gebracht. Samen met een stuurgroep werden alle strategische keuzes besproken en beslist. In de stuurgroep zaten vertegenwoordigers van DKV, Zorgbedrijf Antwerpen, Kenniscentrum Woonzorg Brussel, en occasioneel aangevuld met andere projectpartners zoals EVA vzw en LDC Chambéry Etterbeek.

De enquête bestond uit zestien pagina's en bevatte vier grote luiken: 1) socio-demografische gegevens, 2) zorgbehoevendheid, 3) inkomsten van het huishouden en 4) uitgaven.

Het doel van de enquête was om de reële zorgkosten van één maand in kaart te brengen. Voor het begin van de maand ging de interviewer langs bij de oudere, legde het onderzoek uit en werd er gevraagd of de oudere wilde meewerken. Tot slot overliep de interviewer de enquête met de oudere, en werd er doorgenomen welke fiches/rekeningen er moesten bijgehouden worden. Na een maand ging de interviewer terug om samen met de oudere en met behulp van de verzamelde fiches en rekeningen de enquête in vullen.

De vragenlijst en methode werd uitgetest bij 4 kwetsbare Brusselse ouderen in 2014. Op basis van die bevindingen werd de vragenlijst verfijnd en methodiek aangepast. De uiteindelijke bevragingen vond plaats in 2015-2016.

De DKV-cliënten die wilden participeren, kregen de vragenlijst per post opgestuurd.

3. Analyseprocedure

Een eerste deel van het rapport geeft door middel van frequentieverdelingen inzicht in hoe vaak iedere waarde of categorie voorkomt: percentages, gemiddelden en kwartielen. In een tweede deel zijn er verschillende bivariate testen in SPSS uitgevoerd: T-test, One-Way Anova, Mann-Whitney, Kruskal-Wallis, en Chi-kwadraat. De resultaten zijn steeds gestructureerd in tabellen. De data van de enquêtes werden verwerkt in SPSS.

In kruistabellen gaan we kijken of er verschillen zijn tussen groepen van respondenten: vb. is er een verschil tussen mannen en vrouwen op vlak van uitgaven? In die tabellen staan getallen aangegeven met * en **

- * heeft een significantieniveau van $< 0,05$: dit wil zeggen dat de groepen significant van elkaar verschillen.
- ** heeft een significantieniveau tussen 0,10 en 0,05 : dit wil zeggen dat er 'slechts' een tendens is tot significant verschil.

1.2 Resultaten

---

1. Steekproefbeschrijving: wie heeft er deelgenomen aan het onderzoek

Dit onderzoek heeft niet de ambitie om representatief te zijn voor de financiële draagkracht van *de* ouderen in Vlaanderen en Brussel. De focus lag expliciet bij kwetsbare ouderen, nl. ouderen die zorgbehoevend zijn, te kampen hebben met gezondheidsproblemen en/of sociaal-economisch kwetsbaar zijn.

Zo heeft 81,5% van de deelnemers minstens 1 chronische aandoening en is 32,7% van deelnemers de afgelopen 6 maanden opgenomen geweest in het ziekenhuis. Hun uitgavenpatroon ligt dan ook hoger dan de 'doorsnee'-60-plusser, door de extra zorgkosten en hun verzorgingsmateriaal.

Ook op vlak van socio-demografische kenmerken zien we duidelijk dat een kwetsbare groep is bereikt: 48,3% deelnemers waren ouder dan 80 jaar. 11,6% ouderen hebben een migratie-achtergrond. Daarnaast is 50% van de respondenten gescheiden of weduw(naar), de twee kwetsbaarste groepen op vlak van burgerlijke staat.

Ter vergelijking met de gemiddelde Vlaams-Brusselse populatie¹: in de gemiddelde 60-plus-ouderenpopulatie is ongeveer 19% ouder dan 80 jaar, en 24% is gescheiden of weduwe(naar).

Ter vergelijking met de KIO-cijfers voor de proeftuinen²: KIO toonde reeds aan dat de deelnemers aan de AZOB-proeftuinen kwetsbaarder waren dan gemiddeld genomen in de andere proeftuinen. Wanneer dan hier de vergelijking wordt gemaakt met de KIO cijfers voor AZOB, wordt er opgemerkt dat voorliggende studie nog een kwetsbaardere groep bereikte. Zo was 18,1% van de AZOB-KIO-respondenten minstens één keer opgenomen in het ziekenhuis de afgelopen zes maanden (in voorliggend onderzoek is dat 32,7%). 43,7% van de AZOB-KIO respondenten waren ouder dan 80 jaar (in voorliggend onderzoek is dat 48,3%).

In Brussel werden meer alleenstaanden en ouderen met een migratie-achtergrond bereikt. De studenten verzamelden iets meer data bij 80-plussers, en DKV bereikte relatief gezien meer mannen.

2. Inkomsten : Grote diversiteit onder ouderen

Bedoeling was om inzicht te geven in het inkomstenpatroon van ouderen met zorgnoden. Inkomsten werden breder opgevat dan louter het pensioen. Ook gingen we bewust alle inkomsten van het hele huishouden meetellen. Bijvoorbeeld ook als er nog kinderen thuis

---

¹ Vergelijkingscijfers zijn afkomstig uit de data van de ouderenbehoefteonderzoeken in Vlaanderen en Brussel (onderzoeksgroep : Belgian Ageing Studies o.l.v. Dominique Verté en Nico De Witte)

² KIO is het consortium dat alle zorgproeftuinen Vlaanderen wetenschappelijk opvolgde. Zij verzamelden informatie over de proeftuindeelnemers via gestandaardiseerde enquêtes. De cijfers werden aangeleverd door het AZOB-platform.

woonden werden hun inkomsten meegenomen. Ook de terugbetalingen van het ziekenfonds werden mee opgenomen als 'inkomsten'. Immers doktersbezoeken bv. werden volledig opgenomen als 'volle' uitgaven.

Het mediaan-inkomen bedroeg 1461,1 euro. De helft van de deelnemende ouderen had minder dan 1461 euro inkomsten (met een minimum van 130 euro; een oudere met enkel een tegemoetkoming van de Vlaamse Zorgverzekering). De helft van de deelnemende ouderen had inkomsten hoger dan 1461 euro (met een maximum van 7900 euro; een huishouden met veel huurinkomsten).

3. Uitgaven: thuis wonen met zorgnoden kost geld

De studie bracht volgende huishoudelijke uitgaven in kaart:

- Woonkosten: vb. huur woning, verblijf in voorziening van één van de gezinsleden, nutsvoorzieningen, ...
- Leefkosten: vb. winkelrekening, telefoon, TV, Internet, eigen vervoer, kapper, ...
- Vrijetijdskosten: vb. restaurant, café, uitstapjes, activiteiten lokaal dienstencentrum, ...
- Medisch materiaal: vb. geneesmiddelen, injectiespuiten, incontinentiemateriaal, ...
- Professionele medische hulp: vb. huisarts, thuisverpleging, kinesitherapeut, ...
- Professionele (thuis)zorg: vb. gezinszorg, poetshulp, warme maaltijden aan huis, ...
- Informele hulp: vb. uitgaven aan mantelzorgers zoals partner, kinderen, kleinkinderen, ... (zoals: Je kleinzoon heeft je naar de winkel gebracht en je geeft hem 2 euro drinkgeld.)

Tabel 2. Overzicht huishoudelijke uitgaven per maand

Bron van uitgaven	Ouderen met uitgaven in deze categorie							
	%	Min €	Q1 €	Q2 Mediaan €	Q3 €	Tweede max €	Max €	Gemid €
Leefkosten	99,4	88,0	349,5	397,1	780,0	1019,9	1375,1	455,1
Woonkosten	98,8	40,0	244,0	450,0	766,4	3400,0	3801,2	693,5
Professionele, medische hulp	90,9	1,0	30,6	69,0	172,0	615,0	750,0	123,0
Professionele, welzijnshulp	90,9	6,0	72,0	141,7	279,3	1172,2	1245,5	215,1
Medisch materiaal	87,2	1,7	32,9	72,6	129,3	600,0	800,0	104,9
Vrijetijdskosten	80,8	4,0	42,0	70,0	160,0	814,8	1170,0	130,4
Informele hulp	26,6	1,00	20,0	33,5	80,0	240,0	770,0	70,9
Totale kosten	100	328,0	1186,2	1558,1	2188,9	5735,1	5442,2	1626,1

In elke uitgaventabel geven we volgende gegevens:

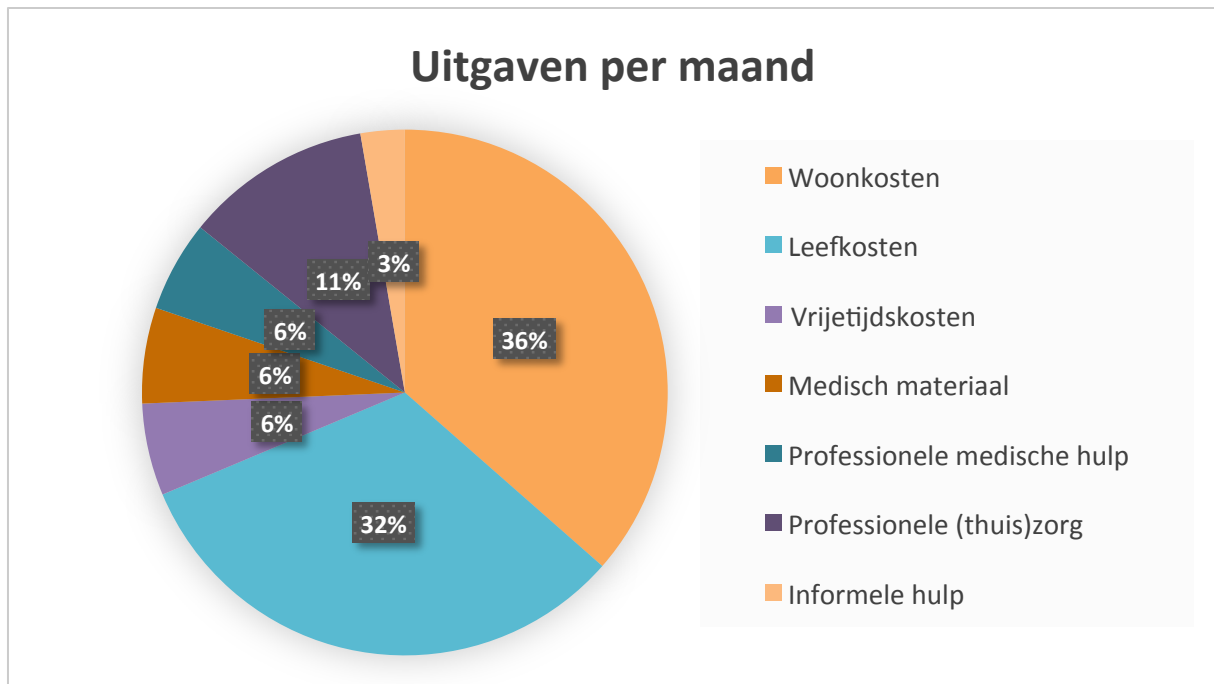
- % = het percentage ouderen die uitgaven hadden in deze categorie. Bijvoorbeeld: 87,2% ouderen die deelnamen aan het onderzoek hadden kosten gemaakt in de categorie 'medisch materiaal'.

- Min = Het kleinste bedrag dat werd gespendeerd. Zo gaf 1 oudere 1,7 euro uit aan medisch materiaal.
- Q1 = Kwartiel 1 = $\frac{1}{4}$ van de data is kleiner dan Q1: Als ouderen dus geld uitgaven aan medisch materiaal was het Q1 = 32,9 euro. Een vierde van de ouderen gaf dus minder dan 32,9 euro uit aan medisch materiaal.
- Q2 = Kwartiel 2 = Het mediaan bedrag dat werd uitgegeven door ouderen die uitgaven hadden in deze categorie. Als ouderen dus geld uitgaven aan medisch materiaal, was dat voor een mediaanbedrag van 72,6 euro. De helft van de ouderen hun uitgaven was dus kleiner dan 72,6 euro, en de helft van de ouderen hun uitgaven was groter dan 72,6 euro.
- Q3 = Kwartiel 3 = $\frac{3}{4}$ van de data is kleiner dan Q3: Als ouderen dus geld uitgaven aan medisch materiaal was het Q3 = 129,3 euro. 75% van deze ouderen gaf dus minder dan 129,3 euro uit aan medisch materiaal. (Of omgekeerd: 25% van deze ouderen gaf meer dan 129,3 euro uit aan medisch materiaal.)
- Max = Het grootste bedrag dat werd gespendeerd. Zo gaf 1 oudere 800 euro uit aan medisch materiaal.
- Tweede max = Het op één na grootste bedrag dat werd gespendeerd. Zo gaf 1 oudere 600 euro uit aan medisch materiaal. Dit was het op 1 na grootste bedrag in die categorie. De stuurgroep heeft beslist om ook die mee te geven om aan te tonen dat sommige maxima exceptioneel zijn of net niet.
- Gem = Het gemiddelde bedrag dat werd uitgegeven door ouderen die uitgaven hadden in deze categorie. Als ouderen dus geld uitgaven aan medisch materiaal, was dat gemiddeld 104,9 euro.

Algemeen wordt er gesteld dat woonzorgcentra zeer duur zijn voor ouderen, maar uit de studie blijkt ook dat thuis wonen met zorg(noden) veel geld kost. Uit de analyses blijkt dat thuis blijven wonen wanneer mensen zorgbehoefstig zijn, en dus hun zorg “inkopen”, al snel een dure zaak wordt voor de oudere. De inkomsten van ouderen zijn zeer laag en de uitgaven zijn daarentegen weer (zeer) hoog, wat maakt dat er aan het einde van de maand niet veel overblijft. De mediaan van de uitgaven bedraagt 1382,0 euro.

4. Zorguitgaven zijn meer dan enkel de medische kosten

De kosten van professionele (thuis)zorg mogen bij een berekening van zorguitgaven zeker niet vergeten worden. Deze nemen immers een grote(re) hap uit het budget van de ouderen in. Zo zijn de welzijnshulpkosten (11%), na de woonkosten (36%) en leefkosten (32%), de grootste uitgavenpost van de oudere (zie figuur 1). De persoonlijke bijdragen van de oudere kunnen net daar zeer hoog oplopen. Kosten voor professionele (thuis)zorg zijn niet opgenomen in de ziekteverzekering en komen bijgevolg niet terug aan de inkomstenzijde.

Figuur 1. Overzicht van uitgaven per maand.

Daarnaast heeft ook de mantelzorger kosten. Die zijn niet rechtstreeks bevraagd bij de mantelzorger, maar er werd gevraagd aan de oudere een inschatting te geven. De meeste mantelzorgers hebben extra vervoerskosten (mediaan 40 euro per maand), kosten voor het wassen van kledij en beddengoed van de oudere (mediaan 40 euro per maand), schakelen zelf professionele hulp in het huishouden (mediaan 144 euro per maand) of geven aan minder te werken (mediaan 225 euro per maand).

5. Ouderen willen meer uitgeven aan basisgoederen, maar zijn financieel beperkt

Uit de bevraging blijkt dat ouderen graag meer zouden uitgeven, maar hierin beperkt worden door hun financiële situatie. Het gaat dan absoluut niet enkel over 'luxegoederen' maar veelal over basisgoederen:

- 40% van de respondenten zou graag meer geld besteden aan vrijetijdsactiviteiten zoals het maken van uitstapjes, cafébezoekjes, ...
- 25% van de respondenten wil graag meer geld om informele hulp te vergoeden.
- 20% van de respondenten geeft aan dat ze graag meer geld willen uitgeven aan boodschappen.

6. 35% oudere deelnemers komen niet rond op het einde van de maand

35% van de oudere deelnemers hebben aan het eind van de maand een negatief saldo, en komt dus niet rond met zijn inkomsten om zijn uitgaven te betalen. Financiële tegemoetkomingen blijken vaak noodzakelijk als aanvulling op de reguliere inkomsten om te kunnen rondkomen.

7. Risicoprofielen

Vrouwen hebben het doorgaans moeilijker dan mannen om rond te komen: 44,4% van de vrouwen tegenover 30,9% van de mannen heeft een negatief saldo op het einde van de maand. Hoe ouder men wordt, hoe financieel kwetsbaarder, al blijft dit verschil redelijk beperkt. Personen met een andere nationaliteit dan de Belgische hebben het laagste inkomen met 1143,3 euro per maand, maar geven ook het minste uit. Zo komt 33,3% van hen aan het einde van de maand niet toe. Alleenstaande ouderen lopen het grootste risico: 57% heeft maandelijks een tekort aan financiële middelen. Bij gescheiden ouderen en weduwe(naars) komt iets meer dan 30% niet toe. Huishoudens met meer dan twee personen zijn ook zeer kwetsbaar, 50% van hen komt maandelijks niet toe.

Op vlak van huisvesting zien we dat vooral huurders op de privémarkt het financieel moeilijk hebben om betaalbaar thuis te blijven. Maar ook voor eigenaars of huurders die als koppel een sociale woning betrekken is er weinig financiële ademruimte. 44,8% ouderen die huren van een privé-eigenaar komen niet rond op het einde van de maand, ten opzichte van 27,9% voor de ouderen die een sociale woning huren. Ouderen die eigenaar zijn, zitten hier tussenin met 35,4%.

Wanneer er wordt gekeken naar het verzekeringsstatuut merken we dat personen met het OMNIO statuut het moeilijker hebben, zo komt 40,7% van hen maandelijks niet rond. Personen die de afgelopen zes maand opgenomen zijn in het ziekenhuis geven meer per maand uit namelijk: 1565,4 euro per maand tegenover 1294,8 euro per maand bij personen die niet opgenomen zijn geweest in het ziekenhuis.

2. Steekproefbeschrijving

Dit onderdeel geeft een inzicht in de kenmerken van de respondenten. Het beantwoordt de vraag: "wie heeft er deelgenomen?". Vier domeinen komen daarbij aan bod: socio-demografische kenmerken, nationaliteit en herkomst, de leef- en woonsituatie en hun gezondheidssituatie.

Waar mogelijk vergelijken we met cijfers voor de gemiddelde Vlaams-Brusselse populatie (i.e. gegevens van 38.066 60-plussers uit de ouderenbehoefteonderzoeken in Vlaanderen en Brussel) en de KIO-cijfers van AZOB.

2.1 Socio-demografische kenmerken

Tabel 3. Gender en leeftijd van de respondenten

Gender	%	BAS %	KIO %
Vrouw	60,7	54,3	74,0
Man	39,3	45,7	26,0
Leeftijd			
60 – 69 jaar	21,5	44,9	18,3
70 – 79 jaar	30,2	36,3	38,0
> 80 jaar	48,3	18,9	43,7

2.2 Nationaliteit en herkomst

Tabel 4. Nationaliteit en land van herkomst

Nationaliteit respondent	%	KIO %
Belg	93,1	96,0
Braziliaan	0,6	4,0
Kosovaar	0,6	
Marokkaan	1,7	
Congolees	2,9	
Rwandeese	0,6	
Italiaan	0,6	
Land van herkomst respondent		
België	88,4	95,0
Brazilië	0,6	5,0
Marokko	2,9	
Congo	5,2	
Griekenland	0,6	
Rwanda	0,6	

Italië	0,6	
Joegoslavië	0,6	
Frankrijk	0,6	

Tabel 5. Land van herkomst moeder en vader van de respondenten

Land van herkomst moeder	%
België	86,7
Brazilië	0,6
Marokko	2,9
Congo	4
Griekenland	0,6
Rwanda	0,6
Italië	0,6
Nederland	1,7
Joegoslavië	0,6
Frankrijk	1,2
Duitsland	0,6
Land van herkomst vader	%
België	86,7
Brazilië	0,6
Marokko	2,9
Congo	4,0
Griekenland	0,6
Rwanda	0,6
Italië	0,6
Nederland	0,6
Joegoslavië	0,6
Groot Brittannië	0,6
Litouwen	0,6
Duitsland	0,6

2.3 Leefsituatie

Tabel 6. Burgerlijke status

Burgerlijke status	%	BAS %	KIO %
Gehuwd/samenwonend	37,6	71,3	29,0
Nooit gehuwd/ alleenstaand	6,9	3,7	71,0
Gescheiden	17,9	4,3	
Weduwe(naar)	37,6	20,7	

Tabel 7. Samenstelling huishouden

Met hoeveel mensen woont men in het huishouden?	%
Alleen	59,5
Met 2	35,8
> 2	4,7
Met wie woont men samen? (Meerdere antwoorden mogelijk per persoon)	%
Alleen	59,5
Partner	35,8
Kinderen	5,2
Schoonkind(eren)	0,6
Broer(s) / zus(sen)	0,6
Kleinkinderen	1,7
Andere (vb. vriend)	1,7

Tabel 8. Huisvesting

Eigenaarschap	%	BAS %	KIO %
Eigenaar	50,6	82,4	68,0
Huurder (privémarkt)	18,6	8,4	32,0
Huurder (sociale woning)	27,3	4,5	
Ander (vb. inwonend bij iemand anders, huis eigendom van kind, ...)	3,5	4,8	
Type woning			
Eengezinswoning	46,2	84,0	
Appartement / studio	31,8	11,3	
Serviceflat / assistentiewoning	11,6	0,1	
Gemeenschapswoning	8,1	1,3	
Andere (vb. woonzorgcentrum, bij kinderen, ...)	2,3	2,4	

2.4 Gezondheidstoestand

Tabel 9. Chronische aandoeningen waaraan respondenten leiden

Soort aandoening	%
Ledematen, bewegingsmoeilijkheden	50,9
Aandoeningen van het bloedvatstelsel	20,8
Diabetes	18,5
Longaandoeningen	16,2
Nier- en blaasaandoeningen	13,3
Maag- en darmaandoeningen	12,1
Zenuwstelsel	11,6
Alzheimer, dementie	7,5
Psychische aandoening	6,4
Tumor	4,6
Aangeboren aandoening	3,5
Infectieuze aandoening	2,3
Aantal aandoeningen	%
0	18,5
1	34,7
2	23,1
3	11,0
4	10,4
5	1,7
6	0,6

Tabel 10. Ziekenhuisopname

Afgelopen 6 maanden opgenomen in het ziekenhuis	%	KIO %
Ja	32,7	24,0
Nee	67,3	76,0
Indien opgenomen: hoeveel keer?	%	
1 keer	21,3	
2 keer	7,1	
3 keer	1,8	
4 keer of meer	1,8	

2.5 Steekproefbeschrijving per vorm van dataverzameling

Tabel 11. Socio-demografische kenmerken per vorm van dataverzameling

	Studenten 2015	Studenten 2016	DKV	AZOB Brussel	AZOB Antwerpen
Gender	%	%	%	%	%
Vrouw	69,5	64,6	44,1	60,5	54,0
Man	30,5	35,4	55,9	39,5	46,0
Leeftijd					
60-69 jaar	4,5	16,6	25,2	50,3	26,7
70-79 jaar	32,8	27,1	28,8	24,8	38,7
> 80 jaar	62,7	56,3	46,0	24,8	34,7
Nationaliteit					
Belg	100,0	93,5	95,9	71,6	100,0
Braziliaan	0,0	2,2	0,0	0,0	0,0
Kosovaar	0,0	0,0	0,0	3,7	0,0
Marokkaan	0,0	0,0	0,0	10,5	0,0
Congolees	0,0	4,3	0,0	10,5	0,0
Rwandeas	0,0	0,0	0,0	3,7	0,0
Italiaan	0,0	0,0	4,1	0,0	0,0
Land van herkomst					
Belg	95,7	93,8	92,0	57,1	96,2
Brazilië	0,0	2,1	0,0	0,0	0,0
Kosovo	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Marokko	4,3	0,0	0,0	10,7	0,0
Congo	0,0	4,2	0,0	21,4	3,8
Rwanda	0,0	0,0	0,0	3,6	0,0
Italië	0,0	0,0	4,0	0,0	0,0
Frankrijk	0,0	0,0	4,0	0,0	0,0
Joegoslavië	0,0	0,0	0,0	3,6	0,0
Griekenland	0,0	0,0	0,0	3,6	0,0
Burgerlijke staat					
Gehuwd/samenwonend	47,7	31,3	47,9	14,2	46,0
Nooit gehuwd/ alleenstaand	4,5	2,2	11,8	21,6	0,0
Gescheiden	8,6	18,7	16,0	32,1	19,3
Weduwe(naar)	39,1	47,8	24,3	32,1	34,7

3. Inkomsten

Tabel 12. Beroepsstatuut

Beroepsstatuut	%
Voltijds werkend	1,2
Werkloos / werkzoekend	1,7
Gepensioneerd	89,0
Ziekte of invaliditeit	6,9
Huisvrouw/man	0,6
OCMW	0,6

Tabel 13. Verzekeringsstatuut

Verzekeringsstatuut	%
Gewoon verzekerd	65,5
OMNIO statuut	34,5

Tabel 14. Bron van inkomsten per huishouden

Bron van inkomsten	Ouderen met inkomsten in deze categorie							
	%	Min €	Q 1 €	Q 2 Mediaan €	Q 3 €	Tweede max €	Max €	Gemid €
Rust- of overlevingspensioen	88,8	340,0	1145,0	1344,2	1674,5	3400,9	3804,9	1450,9
Vlaamse Zorgverzekering en andere tegemoetkoming mantelzorg	27,2	50,0	130,0	130,0	130,0	700,0	1200,0	171,7
Ziekte- of invaliditeitsuitkering	16,8	19,1	130,0	379,7	1172,9	1439,4	2083,4	359,5
Terugbetaling ziekenfonds	15,0	17,0	32,9	60,5	135,0	212,0	487,0	99,1
Huur, lijfrente, regelmatige inkomsten	8,7	130,0	300,0	530,0	1119,0	1655,0	6500,0	1067,0
Andere	5,8	14,5	83,0	210,0	340,0	460,0	643,0	237,2
Forfait chronische zieken	5,2	37,5	44,5	108,0	155,0	180,0	278,0	116,9
Tegemoetkoming hulp aan bejaarden	4,6	6,3	35,0	165,0	269,1	273,4	330,0	159,8
Inkomsten uit werk	4,0	500,0	800,0	1300,0	1700,0	1700,0	3000,0	1424,0
Leefloon of OCMW-steun	2,3	5,0	153,8	687,7	831,4	775,5	850,0	557,6
Studiebeurs of kinderbijslag	1,7	143,2	143,2	165,0	165,0	165,0	250,0	186,1
Werkloosheidsuitkering	0,6	1058,7	1058,7	1058,7	1058,7	0,0	1058,7	1058,7
Totaal per huishouden	100	130,0	1211,5	1461,1	1856,0	4300,0	7900,0	1671,9

Tabel 15. Percentage huishoudens binnen een inkomstenschijf in euro

Percentage huishoudens binnen een inkomstenschijf in euro	%
0-1000	6
1001-1500	48,2
1501-2000	26,8
2001-2500	9,5
Meer dan 2500	9,5

Tabel 16. Subjectief inkomen

Subjectief inkomen	%	%
Komt zeer moeilijk rond	8,1	31,4
Komt moeilijk rond	23,3	
Komt eerder moeilijk rond	27,9	50,0
Komt eerder gemakkelijk rond	22,1	
Komt gemakkelijk rond	16,3	18,6
Komt zeer gemakkelijk rond	2,3	

4. Huishoudelijke uitgaven

4.1 Woonkosten per maand

Tabel 17. Gemiddelde woonkosten per huishouden per maand

Bron van uitgaven "woonkosten"	Ouderen met uitgaven in deze categorie							
	%	Min €	Q1 €	Q2 Mediaan €	Q3 €	Tweede max €	Max €	Gemid €
Nutsvoorzieningen	89,4	19,5	69,0	127,5	219,6	1514,8	1855,0	196,3
Huur of afbetaling woning	47,4	15,0	288,9	380,0	585,0	1203,0	1680,0	467,3
Gemeenschappelijke kosten aan het gebouw	30,6	10,0	81,7	108,0	276,5	3400,0	3604,0	527,8
Verblijf in residentiële voorziening	10,4	89,0	303,2	1207,0	1760,5	2100,0	2200,0	1148,9
Totaal per huishouden	98,8	40,0	244,0	450,0	766,4	3400,0	3801,2	693,5

4.2 Leefkosten per maand

Tabel 18. Gemiddelde leefkosten per huishouden per maand

Bron van uitgaven "leefkosten"	Ouderen met uitgaven in deze categorie							
	%	Min €	Q1 €	Q2 Mediaan €	Q3 €	Tweede max €	Max €	Gemid €
Winkelrekening	93,6	8,8	176,3	300,0	445,1	1000,0	1200,0	335,1
Telefoon – GSM	90,8	1,0	18,2	30,0	49,0	110,0	118,0	36,8
Kapper	68,8	4,0	16,0	30,0	55,0	130,0	135,0	37,9
TV	57,2	4,0	16,30	27,5	48,9	101,8	192,0	35,6
Kledij kopen of herstellen	54,3	3,8	29,5	52,2	100,0	401,8	725,0	89,1
Afvalbeheer (vb. Zakken, containerpark)	46,8	0,6	5,0	10,0	17,8	55,0	75,0	14,4
Kranten / tijdschriften	53,2	1,6	10,0	18,5	33,0	299,0	300,0	29,7
Eigen vervoer (vb. Tanken, onderhoud, garage, ...)	35,8	7,0	50,0	80,0	146,9	400,0	416,7	109,5
Maaltijden lokaal dienstencentrum	27,7	2,0	12,7	67,0	157,8	496,0	496,0	93,7
Wassalon	19,7	5,7	10,3	20,0	31,3	125,0	150,0	31,2
Internet	17,9	8,0	25,0	30,5	55,0	269,0	269,0	48,5
Openbaar vervoer	17,9	0,5	5,0	8,1	20,0	64,0	64,0	16,7
Afbetaling schulden	12,1	20,0	48,8	100,0	173,0	737,0	750,0	166,9
Alimentatie	11,0	17,1	80,0	183,3	320,0	1100,0	1600,0	301,3

Aangepast/sociaal vervoer	9,8	5,8	19,5	25,0	36,2	111,6	179,0	39,6
Taxi	8,1	9,0	14,3	22,5	50,0	96,0	150,0	38,9
Totaal per huishouden	99,4	88,0	349,5	521,0	780,0	1019,9	1375,1	455,1

4.3 Vrijetijdskosten per maand

Tabel 19. Gemiddelde vrijetijdskosten per huishouden per maand

Bron van uitgaven "vrijetijdskosten"	Ouderen met uitgaven in deze categorie							
	%	Min €	Q1 €	Q2 Mediaan €	Q3 €	Tweede max €	Max €	Gemid €
Restaurant en cafébezoekjes	53,8	2,5	20,5	46,5	100,0	500,0	1183,1	92,4
Cadeaus	45,1	5,0	29,4	55,0	100,0	481,2	700,0	87,3
Activiteiten verenigingsleven / lokaal dienstencentrum / sport	20,8	1,5	6,9	14,0	29,5	227,7	303,0	31,9
Reizen en uitstapjes maken	16,2	7,0	28,5	55,0	197,2	800,0	1200,0	177,7
Naar sport -of cultuurevenement gaan kijken	6,4	3,0	10,0	20,0	50,0	60,0	112,0	32,7
Totaal per huishouden	80,8	4,0	42,0	70,0	160,0	814,8	1170,0	130,4

4.4 Kosten medisch en verzorgingsmateriaal per maand

Tabel 20. Gemiddelde kosten medisch en verzorgingsmateriaal per huishouden per maand

Bron van uitgaven "medisch materiaal"	Ouderen met uitgaven in deze categorie							
	%	Min €	Q1 €	Q2 Mediaan €	Q3 €	Tweede max €	Max €	Gemid €
Geneesmiddelen	84,4	1,7	28,2	55,5	100,1	400,0	800,0	81,5
Verbanden, kompressen, ontsmettingsmateriaal, zalfjes, druppeltjes, ...	21,4	3,0	12,0	21,0	62,6	126,2	136,8	37,6
Incontinentiemateriaal	17,4	6,1	11,9	32,5	60,0	120,0	200,0	46,0
Injectiespuiten	4,0	10,0	12,0	30,0	65,0	65,0	128,0	44,8
Dieetvoeding op voorschrift	2,3	84,8	113,6	232,0	264,0	200,0	264,0	203,2
Onderleggers	0,6	20,0	20,0	20,0	20,0	0,0	20,0	20,0
Sondage/stomamateriaal	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal per huishouden	87,2	1,7	32,9	72,6	129,3	600,0	800,0	104,9

4.5 Kosten professionele hulp per maand

Tabel 21. Gemiddelde medische professionele hulp per huishouden per maand

Bron van uitgaven "professionele hulp"	Ouderen met uitgaven in deze categorie							
	%	Min €	Q1 €	Q2 Mediaan €	Q3 €	Tweede max €	Max €	Gemid €
Huisarts	76,9	1,0	5,5	27,5	49,5	182,0	645,0	39,1
Pedicure of podoloog	44,5	6,0	17,5	22,0	29,0	150,0	210,0	30,0
Arts-specialist (vb. Oogarts, cardioloog, ...)	42,2	3,0	31,3	50,0	95,0	350,0	424,0	83,3
Kinesitherapeut	16,9	12,5	47,5	200,3	314,4	500,0	1320,0	232,8
Thuisverpleging	4,7	20,6	49,3	93,4	150,8	151,1	170,0	98,1
Osteopaat, Acupunctuur	1,2	15,0	15,0	50,5	50,5	15,0	86,0	50,5
Diëtist	1,2	25,0	25,0	25,5	25,5	25,0	26,0	25,5
Psycholoog	1,2	19,0	19,0	34,5	34,5	19,0	50,0	34,5
Ergotherapeut	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Logopedist	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal per huishouden	90,9	1,0	30,6	77,0	172,0	615,0	750,0	123,0

Tabel 22. Gemiddelde uitgaven aan professionele thuiszorg per huishouden per maand

Bron van uitgaven "professionele hulp"	Ouderen met uitgaven in deze categorie							
	%	Min €	Q1 €	Q2 Mediaan €	Q3 €	Tweede max €	Max €	Gemid €
Poetshulp	35,3	2,0	54,0	80,0	140,7	200,0	366,0	94,9
Gezinszorg	18,0	4,0	64,0	109,0	178,0	491,6	517,1	155,8
Warme maaltijden	16,3	12,0	95,9	195,0	254,3	496,0	625,0	203,5
Dienstencheques	12,7	9,5	62,3	122,4	173,3	180,0	432,5	125,3
Klusjesdienst	12,1	16,0	30,0	36,0	60,0	240,0	352,0	70,3
Personenalarm of ander domotica- en passysteem	11,0	7,0	7,6	15,0	22,5	76,7	1239,0	83,3
Dagopvang/ kortopvang	2,9	22,4	103,5	247,4	623,8	293,1	954,4	340,4
Oppashulp	1,7	15,0	15,0	25,5	25,5	25,5	146,0	62,2
Boodschappendienst	1,2	80,0	80,0	129,0	129,0	80,0	178,0	129,0
Nachtopvang	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
PAB-assistent	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal per huishouden	90,9	6,0	72,0	152,0	279,3	1172,2	1245,5	215,1

4.6 Kosten informele hulp per maand

Tabel 23. Gemiddelde kosten informele hulp per maand

Bron van uitgaven "informele hulp"	Ouderen met uitgaven in deze categorie							
	%	Min €	Q1 €	Q2 Mediaan €	Q3 €	Tweede max €	Max €	Gemid €
Kinderen	12,7	5,0	20,0	30,0	51,3	130,0	400,0	53,8
Kleinkinderen	10,4	5,0	9,0	29,0	60,0	80,0	350,0	49,6
Vrienden en kennissen	6,4	1,0	5,0	25,0	90,0	195,0	240,0	61,6
Buren	3,5	2,0	8,0	17,5	30,0	30,0	30,0	17,8
Andere Familie	2,3	5,0	10,0	37,5	162,5	50,0	200,0	70,0
Vrijwilligers	1,7	4,0	4,0	10,0	10,0	10,0	80,0	31,3
Andere	1,2	10,0	10,0	14,0	14,0	10,0	18,0	14,0
Partner	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal per huishouden	26,6	1,00	20,0	33,5	80,0	240,0	770,0	70,9

Tabel 24. Welke extra kosten heeft de mantelzorg zelf per maand?

Bron van uitgaven "Persoonlijke kosten mantelzorg"	Ouderen met uitgaven in deze categorie							
	%	Min €	Q1 €	Q2 Mediaan €	Q3 €	Tweede max €	Max €	Gemid €
Extra vervoerskosten	19,3	10,0	25,0	40,0	67,5	226,0	1724,0	101,2
Kosten voor wassen van kledij en beddengoed van de zorgbehoevende persoon	8,7	5,0	7,0	40,0	48,0	50,0	160,0	36,9
Professionele hulp moeten inschakelen in eigen huishouden	5,3	50,0	70,1	144,0	180,0	200,0	324,5	145,2
Minder gaan werken	2,3	50,0	87,5	225,0	1337,5	250,0	1700,0	550,0
Andere	0,6	35,0	35,0	35,0	35,0	0,0	35,0	35,0
Totaal huishouden	26,3	7,0	36,3	50,0	50,0	386,0	3424,4	164,4

4.7 Totale huishoudkosten per maand

Tabel 25. Gemiddelde totale huishoudkosten

	Respondenten met uitgaven in deze categorie							
	%	Min €	Q1 €	Q2 Mediaan €	Q3 €	Tweede max €	Max €	Gemid €
Totale huishoudkosten	100	328,0	484,0	1321,0	3541,0	5735,1	5442,2	1626,1

4.8 Overschot of tekort op het einde van de maand?

Om het totaal op het einde van de maand te kennen werden de totale uitgaven van het huishouden afgetrokken van de totale huishoudelijke inkomsten.

Tabel 26. Gemiddelde overschot/tekort per maand

	Min €	Q1 €	Q2 Mediaan €	Q3 €	Tweede max €	Max €	Gemid €
Gemiddelde overschot/tekort	-3651,7	-416,42	35,8	274,3	2395,8	7572,0	64,10

Tabel 27. % overschot/tekort per maand

Saldo	%
Positief saldo: overschot per maand	65,6
Negatief saldo: komen tekort per maand	34,4

4.9 Grote kosten huishouden per jaar

Naast de maandelijkse uitgaven hebben ouderen ook nog enkele jaarlijkse (grotere) uitgaven. Daar vroegen we aan de oudere om een zo goed mogelijke schatting te maken.

Tabel 28. Gemiddelde grote kosten huishouden per jaar

Bron van uitgaven "Grote kosten"	Ouderen met uitgaven in deze categorie							
	%	Min €	Q1 €	Q2 Mediaan €	Q3 €	Tweede max €	Max €	Gemid €
Verzekering	81,4	20,5	172,0	450,0	891,6	3173,54	11864,0	747,3
GSM	28,9	5,4	41,3	90,0	200,0	750,0	1500,0	163,3
Lidmaatschap verenigingen	28,3	2,2	20,0	60,0	97,5	350,0	597,0	89,6
Abonnement openbaar vervoer	25,6	20,0	50,0	60,0	100,0	270,0	310,0	82,6
Abonnement tijdschriften	24,3	10,0	107,8	250,0	323,0	800,0	804,0	255,2
Renovatiekosten	21,4	20,0	299,0	1000,0	3929,0	13500,0	50000,0	3905,8
Hulpmateriaal (vb. rollator, hoorapparaat, ...)	20,3	15,0	50,0	208,0	1000,0	3200,0	3600,0	734,1
Ziekenhuisopname	19,2	50,1	212,0	435,8	990,0	4000,0	23112,0	1470,9
Andere	19,1	40,0	130,5	383,1	1363,9	6000,0	20000,0	1654,1
Reizen	18,0	14,0	200,0	460,0	1200,0	4800,0	5000,0	934,6
Wasmachine - droogkast	16,3	7,0	90,0	398,5	662,5	999,00	1000,0	420,8
Computer - laptop - tablet	13,9	25,0	163,5	349,5	741,5	900,00	1000,0	417,2
Auto - Brommer - moto	13,3	12,6	300,0	569,6	1042,1	2700,0	11400,0	1210,8
Fiets	9,2	25,0	60,0	265,0	645,8	1200,0	3200,0	519,1
Woningaanpassing	8,7	10,3	150,0	350,0	800,0	3200,0	4893,0	832,9
Studieonkosten	1,7	400,0	400,0	490,0	/	490,0	600,0	496,7
Totaal per huishouden	96,4	10,0	484,0	1321,0	3541,0	23623,6	51797,4	3092,7

5. Waaraan zou men meer willen besteden?

Eerst geven we een algemeen overzicht waaraan ouderen meer willen uitgeven, maar ze niet doen uit financiële overwegingen. Daarna gaan we 2 categorieën in de diepte bekijken: meer willen uitgeven aan dagelijks winkelen (vb. Aldi, Carrefour, ...) en uitgaven aan mantelzorg.

5.1 Waaraan wil men meer uitgeven?

Tabel 29. Waaraan zou men meer willen uitgeven, maar doet men niet omwille van financiële overwegingen?

	%
Reizen en uitstapjes maken	43,4
Restaurant en cafébezoekjes	38,2
Kledij kopen of herstellen	30,8
Cadeaus	30,6
Reizen	24,9
Aan mensen die ik ken die me helpen (vb. Kinderen, kleinkinderen, bureu)	24,3
Winkelrekening (vb. Aldi, Carrefour, Colruyt, Delhaize, lokale kruidenierszaak, Lidl, ...)	20,8
Kapper	17,9
Poetshulp	15,0
Activiteiten verenigingsleven / lokaal dienstencentrum / sport	14,5
Naar sport -of cultuurevenement gaan kijken	14,5
Eigen vervoer (vb. Tanken, onderhoud, garage, ...)	13,3
Renovatiekosten	12,7
Losse kranten - tijdschriften	11,6
Computer - laptop - tablet	11,6
Taxi	10,4
TV	9,8
Klusjesdienst	9,8
Pedicure of podoloog	9,8
Arts-specialist (vb. Oogarts, cardioloog, ...)	9,2
Gezinszorg	8,7
Auto - Brommer - moto	8,1
Woningaanpassing	8,1
Maaltijden lokaal dienstencentrum	7,5
Hulpmateriaal (vb. Rolstoel, rollator, hoorapparaat, ...)	7,5
Wasmachine - droogkast	7,5
GSM	7,5
Abonnement tijdschriften	7,5
Gemeenschappelijke kosten aan het gebouw	6,9

Telefoon – GSM	6,9
Geneesmiddelen	6,9
Personenalarm of ander domotica- en passysteem	6,9
Verzekering (vb. Brandverzekering, blokpolis, hospitalisatie, familiale ...)	6,9
Dienstencheques	6,4
Verblijf in residentiële voorziening (vb. Rusthuis, instelling voor mensen met handicap, ...)	5,8
Nutsvoorzieningen (vb. water, elektriciteit, verwarming, ...)	5,8
Alimentatie	5,8
Boodschappendienst	5,8
Kinesitherapeut	5,8
Afbetaling schulden	5,2
Thuisverpleging	5,2
Warme maaltijden	4,6
Fiets	4,6
Ziekenhuisopname	4,6
Internet	4,0
Openbaar vervoer	4,0
Verbanden, kompressen, ontsmettingsmateriaal, zalfjes, druppeltjes, ...	4,0
Huisarts	4,0
Abonnement openbaar vervoer	4,0
Huur of afbetaling woning	3,5
Aangepast of sociaal vervoer	3,5
Incontinentiemateriaal	3,5
Osteopaat, Acupunctuur	3,5
Lidmaatschap verenigingen	3,5
Oppashulp	2,9
Diëtist	2,9
Psycholoog	2,9
Studieonkosten	2,9
Afvalbeheer (vb. Zakken, containerpark)	2,3
Nachtopvang	2,3
Dagopvang/ kortopvang	1,7
Wassalon	1,2
Injectiespuiten	1,2
Sondage- en stomamateriaal	1,2
Onderleggers	1,2
Dieetvoeding op voorschrift	1,2
Ergotherapeut	1,2
Logopedist	1,2
PAB-assistent	1,2

5.2 Wie wil meer uitgeven aan mantelzorg?

Tabel 30. Wie wil er meer uitgeven aan mantelzorg?

	Willen meer uitgeven aan mantelzorg
Gender	%
Vrouw	28,6
Man	17,6
Nationaliteit	
Belg	23,0
Ander	41,7
Leeftijd	
60-69 jaar	27,0
70-79 jaar	19,2
> 80 jaar	26,5
Burgerlijke staat	
Gehuwd/samenwonend	15,4**
Nooit gehuwd/ alleenstaand	25,0**
Gescheiden	19,4**
Weduwe(naar)	35,4**
Woning	
Eigenaar	23,0*
Huurder (privé-markt)	9,4*
Huurder (sociale woning)	34,0*
Verzekeringsstatuut	
Gewoon verzekerd	20,5
OMNIO statuut	30,5
Chronische aandoening	
0	12,5
1	21,7
2	35,0
> 3	26,8
Aantal keer opgenomen in de afgelopen 6 maanden	
Nee	21,7
Ja	28,6
Samenlevingsvorm	
Alleen	28,2*
Met 2	12,9*
Met meer dan 2	62,5*
Subjectief inkomen	
Komt moeilijk rond	35,2*
Komt noch moeilijk, noch makkelijk rond	23,3
Komt makkelijk rond	9,4*

5.3 Wie wil meer uitgeven aan dagelijks winkelen?

Tabel 31. Wie wil er meer uitgeven aan winkelrekeningen (vb. Aldi, Carrefour, Colruyt, Delhaize, lokale kruidenierszaak, Lidl, ...)

	Willen meer uitgeven aan de winkel
Gender	%
Vrouw	19,0
Man	23,5
Nationaliteit	
Belg	22,4**
Ander	0,0**
Leeftijd	
60-69 jaar	35,1*
70-79 jaar	13,5*
> 80 jaar	18,1*
Burgerlijke staat	
Gehuwd/samenwonend	13,8
Nooit gehuwd/ alleenstaand	25,0
Gescheiden	35,5
Weduwe(naar)	20,0
Woning	
Eigenaar	14,9*
Huurder (privé-markt)	9,4*
Huurder (sociale woning)	31,9*
Verzekeringsstatuut	
Gewoon verzekerd	17,9
OMNIO statuut	23,7
Chronische aandoening	
0	12,5
1	23,3
2	15,0
> 3	29,3
Aantal keer opgenomen in de afgelopen 6 maanden	
Nee	14,8*
Ja	30,4*
Samenlevingsvorm	
Alleen	25,2*
Met 2	11,3*
Met meer dan 2	37,5*
Subjectief inkomen	
Komt moeilijk rond	31,5*
Komt noch moeilijk, noch makkelijk rond	19,8*
Komt makkelijk rond	6,3*

6. Analyse van risicogroepen

In het rood zetten we steeds de kwetsbaarste cijfers.

In kruistabellen gaan we kijken of er verschillen zijn tussen groepen van respondenten: vb. is er een verschil tussen mannen en vrouwen op vlak van uitgaven? In die tabellen staan getallen aangegeven met * en **

- * heeft een significantieniveau van $< 0,05$: dit wil zeggen dat de groepen significant van elkaar verschillen.
- ** heeft een significantieniveau tussen 0,10 en 0,05: dit wil zeggen dat 'slechts' een tendens is tot significant verschil

6.1 Verschillen op vlak van inkomsten

Tabel 32. Verschillen in inkomsten naargelang individuele kenmerken

	Subjectief inkomen: Komt moeilijk rond	Gemiddelde inkomsten per HH	Mediaan inkomsten per huishouden
Afname vragenlijst	%	€	€
Studenten 2015	15,2 *	1803,9	1674,5*
Studenten 2016	25,0 *	1629,8	1400,0*
DKV	68,0 *	1510,6	1449,5*
Brussel	42,9 *	1522,2	1204,0*
Antwerpen (zorgbedrijf)	24,0 *	1836,2	1637,9*
Geslacht			
Man	38,8	1790,3	1588,0*
Vrouw	26,7	1594,2	1409,7*
Nationaliteit			
Belg	28,8	1708,4 **	1500,0*
Ander	66,7	1195,3 **	1143,3*
Leeftijd			
60 – 69 jaar	43,2	1755,0	1300,0
70 – 79 jaar	32,7	1672,3	1550,0
> 80 jaar	24,4	1638,6	1494,1
Burgerlijke staat			
Gehuwd/samenwonend	29,2	1978,2 *	1853,0*
Alleenstaand	50,0	2011,4 *	1445,6*
Gescheiden	35,5	1392,7 *	1287,5*
Weduwe(naar)	28,1	1438,8 *	1353,0*
Woning			
Eigenaar	20,9 *	1852,28 *	1615,24*
Huurder (privé-markt)	40,6 *	1635,77 *	1450,00*
Huurder (sociale woning)	40,4 *	1361,12 *	1344,22*
Verzekeringsstatuut			
Gewoon verzekerd	24,3 *	1835,02 *	1596,10*
OMNIO statuut	42,4 *	1368,99 *	1231,29*
Chronische aandoening			
0	19,4	1718,1	1441,8
1	28,3	1744,2	1559,0
2	40,0	1519,3	1350,0
> 3	36,6	1678,4	1525,0
Aantal keer opgenomen in de afgelopen 6 maanden			
Nee	30,7	1636,7	1421,5*
Ja	32,1	1771,3	1550,0*
Samenlevingsvorm			
Alleen	30,4	1462,6*	1347,6*
Met 2	29,0	1879,8*	1720,0*
Met meer dan 2	62,5	2651,9*	2452,3*

6.2 Verschillen op vlak van totale uitgaven

Tabel 33. Verschillen in uitgaven naargelang individuele factoren

	Gemiddelde uitgaven per huishouden	Mediaan uitgaven per huishouden	Tekort per huishouden
Afname vragenlijst	€	€	%
Studenten 2015	1835,9 *	1460,1*	28,9 *
Studenten 2016	1500,1 *	1306,9*	31,1 *
DKV	2160,7 *	1674,0*	75,0 *
Brussel	1094,0 *	1046,8*	33,3 *
Antwerpen	1696,1 *	1566,4*	30,4 *
Geslacht			
Man	1579,4	1290,9	30,9**
Vrouw	1759,3	1538,5	44,4**
Nationaliteit			
Belg	1699,3 *	1462,0*	36,6
Ander	1050,0 *	992,4*	33,3
Leeftijd			
60 – 69 jaar	1615,8	1337,1	33,3
70 – 79 jaar	1631,1	1455,2	36,2
> 80 jaar	1668,2	1381,8	36,8
Burgerlijke staat			
Gehuwd/samenwonend	2142,7 *	1802,4*	41,9
Alleenstaand	1273,4 *	1337,1*	57,1
Gescheiden	1363,8 *	1271,0*	31,0
Weduwe(naar)	1342,9 *	1180,5*	30,5
Woning			
Eigenaar	1801,6 *	1514,5*	35,4
Huurder (privé-markt)	1612,4 *	1333,0*	44,8
Huurder (sociale woning)	1284,7 *	1163,0*	27,9
Verzekeringsstatuut			
Gewoon verzekerd	1727,1	1518,6*	34,3
OMNIO statuut	1496,3	1183,3*	40,7
Chronische aandoening			
0	1289,9 **	1136,6*	28,6
1	1678,4 **	1454,4*	36,4
2	1607,4 **	1331,0*	35,1
> 3	1929,3 **	1584,8*	43,2
Aantal keer opgenomen in de afgelopen 6 maanden			
Nee	1563,4	1294,8*	35,5
Ja	1855,6	1565,4*	36,7
Samenlevingsvorm			
Alleen	1335,1*	1192,2*	32,2
Met 2	2038,5*	1757,0*	40,7
Met meer dan 2	2502,1*	2305,6*	50,0

6.3 Verschillen op vlak van uitgaven per categorie

Tabel 34. Verschillen in woon-, leef-, vrijetijdsuitgaven naargelang individuele factoren

	Mediaan woonkosten	Mediaan leefkosten	Mediaan vrijetijdskosten
Afname vragenlijst	€	€	€
Studenten 2015	425,0	572,3*	109,0
Studenten 2016	389,0	497,6*	70,5
DKV	697,1	635,1*	94,0
Brussel	476,1	381,2*	43,5
Antwerpen	561,0	635,0*	180,0
Geslacht			
Man	487,6	637,1*	106,5
Vrouw	425,6	471,0*	80,0
Nationaliteit			
Belg	450,0	539,6*	90,0
Ander	466,2	385,4*	65,0
Leeftijd			
60 – 69 jaar	425,0	542,5	65,0
70 – 79 jaar	466,2	583,0	116,0
> 80 jaar	462,5	492,0	90,0
Burgerlijke staat			
Gehuwd/samenwonend	475,0	774,2*	119,0
Alleenstaand	400,4	375,8*	60,0
Gescheiden	499,5	405,8*	60,8
Weduwe(naar)	425,1	452,0*	74,0
Woning			
Eigenaar	250,0*	658,3*	101,5
Huurder (privé-markt)	669,1*	418,3*	113,4
Huurder (sociale woning)	466,2*	405,3*	63,9
Verzekeringsstatuut			
Gewoon verzekerd	443,2	616,4*	104,9
OMNIO statuut	466,2	455,4*	60,0
Chronische aandoening			
0	450,0	359,5	70,0
1	476,1	524,7	95,0
2	346,5	586,5	93,6
> 3	559,6	644,5	94,0
Aantal keer opgenomen in de afgelopen 6 maanden			
Nee	450,0	511,4	80,0
Ja	488,5	621,1	106,8
Samenlevingsvorm			
Alleen	468,7	397,1*	70,0
Met 2	441,5	758,6*	116,0
Met meer dan 2	437,5	1002,6*	223,4

Tabel 35. Verschillen in zorguitgaven naargelang individuele factoren

	Mediaan uitgaven medische hulp	Mediaan uitgaven welzijnshulp	Mediaan uitgaven medisch materiaal	Mediaan uitgaven informele hulp
Afname vragenlijst	€	€	€	€
Studenten 2015	106,5	213,5*	67,5**	30,0
Studenten 2016	73,5	150,0*	77,8**	50,0
DKV	127,5	160,5*	92,3**	30,0
Brussel	56,0	52,5*	50,0**	28,0
Antwerpen	50,0	84,5*	93,2**	43,5
Geslacht				
Man	90,9	177,3	83,0	30,0
Vrouw	74,0	150,0	70,0	38,5
Nationaliteit				
Belg	83,4*	170,0*	71,3	33,5
Ander	20,0*	80,0*	76,3	54,0
Leeftijd				
60 – 69 jaar	50,0	83,8*	61,5	30,0**
70 – 79 jaar	78,4	144,0*	50,0	30,0**
> 80 jaar	90,9	180,0*	86,70	50,0**
Burgerlijke staat				
Gehuwd/samenwonend	101,5	180,0	112,0*	30,0
Alleenstaand	85,0	260,0	92,5*	20,0
Gescheiden	62,0	103,9	47,0*	29,0
Weduwe(naar)	75,5	150,0	67,0*	50,0
Woning				
Eigenaar	106,3*	200,0*	70,0**	50,0**
Huurder (privé-markt)	69,5*	100,3*	50,0**	60,0**
Huurder (sociale woning)	42,5*	80,0*	78,9**	28,0**
Verzekeringsstatuut				
Gewoon verzekerd	102,8*	159,0	74,6	45,0
OMNIO statuut	39,5*	152,0	66,2	26,5
Chronische aandoening				
0	69,5*	116,0*	50,0*	30,0*
1	77,0*	144,0*	83,0*	37,0*
2	84,1*	170,0*	67,0*	30,0*
> 3	96,7*	180,0*	92,5*	55,0*
Aantal keer opgenomen in de afgelopen 6 maanden				
Nee	74,0*	152,0	53,0*	30,0
Ja	88,1*	169,5	100,0*	55,0
Samenlevingsvorm				
Alleen	69,0	141,7	50,0*	37,0
Met 2	101,5	177,3	110,0*	35,0
Met meer dan 2	81,8	189,6	122,8*	25,0